

THE IMPORTANCE OF LITERARY IMAGERY MEANS IN ENHANCING THE EXPRESSIVENESS OF LITERARY TEXTS**Qobilova Nargisa Sulaymonovna**

Associate Professor, PhD, Bukhara State University

n.s.qobilova@buxdu.uz**Elmurodov G'anijon Hamroqulovich**

Master Student of Asian International University

ganijonelmurodov80@gmail.com

Annotation: The article determines the level of aesthetic expressiveness of literary texts by the use of literary imagery means, as well as the fact that these means optimize the figurative-emotional scope of the text, ensure the conciseness of the content. Furthermore, the study substantiates that the adequate application of literary imagery means enhances the reader's ability to comprehend the deep meanings of the text and develop an aesthetic evaluation competency.

Key words: epithet, simile, metaphor, phrasal sentence, stylistic epithet, metaphorical epithet, compound epithet, phrase epithet, basis of simile, simple metaphor, extended metaphor.

BADIIY MATN TA'SIRCHANLIGINI KUCHAYTIRISHDA BADIIY TASVIR VOSITALARINING AHAMIYATI**Qobilova Nargisa Sulaymonovna,**

Buxoro davlat universiteti dotsenti, PhD

n.s.qobilova@buxdu.uz

Elmurodov G'anijon Hamroqulovich

Osiyo Xalqaro Universiteti magistranti

ganijonelmurodov80@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada badiiy matnlarning estetik ta'sirchanlik darajasi badiiy tasvir vositalarining qo'llanilishi bilan determinatsiyalanishi, shuningdek, ushbu vositalar matnning obrazli-emotsional qamrovini optimallashtirishi, mazmun ixchamligini ta'minlashi tadqiq etilgan, hamda, badiiy tasvir vositalarining adekvat qo'llanilishi matnning chuqur ma'nolarini idrok etish va unga nisbatan estetik baho berish kompetensiyasini shakllantirishi asoslangan.

Kalit soʻzlar: epitet, oʻxshatish, metafora, frazali gap, uslubiy epitet, metaforik epitet, compound epitet, phrase epitet, oʻxshatish asosi, sodda metafora, kengaygan metafora.

Muallif odatda oʻzi bayon qilayotgan fikrni kitobxonga ixcham, aniq, taʼsirchan va tushunarli qilib yetkazib berishga harakat qiladi. Masalan, koʻpincha biror narsa belgi, xususiyatini kitobxonga tushunarli, aniq qilib tasvirlab berish uchun uzun va birdan ortiq gaplarga murojaat qilishga toʻgʻri keladi. Shunday vaqtda muallif fikrni bayon qilib berishda birdan ortiq gaplarni ishlatishdan kechib, tasviriy vositalardan foydalanadi. Bu tasviriy vositalar troplar figuralar deb ikkiga boʻlinadi. Maxsus tasviriy vositalar tilda obrazlilik, hissiylik keltirib chiqaradi. Ulardan foydalanish bilan muallif, birinchidan, tasviriy vositalarning xususiyatini yaxshi tushungan boʻlishi kerak, ikkinchidan nunqni boʻyash, koʻr-koʻrona, haddan tashqari koʻp, oʻrinli-oʻrinsiz murojaat qilavermasligi kerak. Aks holda kitobxonda muallifga nisbatan salbiy munosabat uygʻonadi. Ifodalilik, ekspressivlik va aniqlilikni taʼminlash uchun biror narsaning nomini, belgisini ikkinchisiga koʻchirish, oʻxshatish yoki soʻzlarni shu maqsadda umuman koʻchma maʼnoda ishlatish troplar deyiladi. Metafora, oʻxshatish, sifatlash, metonimiya, sinekdoxa, mubolagʻa, kichraytirish, kinoya, jonlantirish, perifraza kabi usullar troplarning turlari boʻlsa, takror, antiteza, elipsis, ritorik soʻroq, bogʻlovchiliksizlik, koʻp bogʻlovchilik, stilistik figuralarning turlari hisoblanadi.

Matnning taʼsirchanligini kuchaytirishda badiiy tasvir vositalarining ahamiyati nihoyatda katta. Muallif bayon etayotgan fikrni kitobxonga ixcham, taʼsirchan, aniq va tushunarli qilib yetkazishga harakat qiladi. Koʻpgina biror narsa belgi, xususiyatini tinglovchi kitobxonga tushunarli va aniq qilib tasvirlash uchun qator gaplarni ishlatish oʻrnida oʻxshatish, sifatlash, kinoya, allegoriya, elipsis, metafora, metonimiya, jonlantirish kabi badiiy tasviriy vositalardan foydalanadi. Badiiy tasviriy vositalar troplar deyiladi. Troplar jumlasiga metafora, metonimiya, mubolagʻa, litota (kichraytirish), kesatish, perifraz, epitet, oʻxshatish, sinekdoxa, allegoriya, simvol, antifraza, sarkazm, jonlantirish kabilar kiradi. Uslubiy vositalar jumlasiga antiteza, inversiya, ritorik soʻroq, parallel konstruksiyalar, darajalanish, koʻp bogʻlovchilik, bogʻlovchisizlik, jim qolish, takror, ellipsis kabilar kiradi [4,53]

Badiiy tasviriy vositalar matnda obrazlilik, hissiylikni kuchaytiradi. Bu vositalardan foydalanish bilan muallif kitobxonning sezgisiga taʼsir qiladi. Bundan tashqari matnda qisqalikka, aniqlikka erishadi.

Ifodalilik, ekspressivlik va aniqlilikni taʼminlash niyatida biror narsaning nomini, belgisini ikkinchisiga koʻchirish, oʻxshatish yoki soʻzlarni shu maqsadda umuman koʻchma maʼnoda ishlatish troplar deyiladi [27,97].

Trop nutqda soʻz yoki iboralarni koʻchma maʼnoda ishlatishdir. Qandaydir xususiyati bilan bir-biriga yaqin ikki tushunchani qiyoslash troplar vazifasiga kiradi.

Epitet-grekcha soʻz boʻlib, izohlovchi degan maʼnoni anglatadi. Epitet poetik aniqlovchi. U boshqa aniqlovchilardan ekspressivlik hosil qilishi va koʻchma maʼnoda ishlatilishi bilan farq qiladi [8,152]. Nasriy asarlarda epitetning harakat doirasi, qamrovi ancha keng. Bu birinchi navbatda nasriy asarning "muallif nuiqi, qahramon nutqi"dan kelib chiqadi. haqiqiy badiiy epitet koʻchma maʼno asosida paydo boʻladi. Epitetlar maʼnoga koʻra 2 ga boʻlinadi:

1. bogʻlangan (associated) - tasvirlanayotgan predmetga maʼno jihatdan yaqin sifatlash: dreary midnight, fantastic terrors.

2. bogʻlanmagan (unassociated)-tasvirlanayotgan predmetga maʼno jihatdan yaqin boʻlmagan, yangiligi bilan kitobxonni hayratga soladigan epitetlar: voiceless sands, bootless cries.

Tuzilishiga koʻra ular quyidagi turlarga boʻlinadi:

1. sodda (simple)/2. qoʻshma (compound)/3. frazali [gap] (phrase-sentence)

Sodda epitetlar tarkibiga bir soʻzdan iborat boʻlgan sifatlar kiradi:

Careful attention.

Qoʻshma epitetlar bir necha soʻzdan sifatlarning birikishidan hosil boʻldai:

heart burning sigh.

Frazali gap epitetlar birikma shaklida boʻlib, ular doimo otdan oldin keladi.

O.S. Axmanovanning aytishicha, sintaktik birliklar, yaʼni, frazali gap epitetlar leksik birliklarga qaraganda ochiq, tasvirlovchi, mufassal, puxta oʻylangan boʻladi: Freddie was standing in front of the fire-place with a well the story what are we going to do about it air that made him a focal point [L.Ford "Siren in the nights"]

Oddiy, doimiy anʼanaviy epitetlar kishida hayajon, hissiy toʻlqinlar uygʻotmaydi: koʻm-koʻk osmon, qora koʻz. Uslubiy epitetda muallif taʼsirlanayotgan narsa yoki voqeaning oʻzi zarur deb hisoblagan tomonini maʼlum nuqtai nazardan turib baholaydi. M: H. Olimjon:

Men bir qora tunda tugʻildim,

Tugʻildimu shu on boʻgʻildim.

Der ekan, tun oldidan oddiysifatlovchi qora soʻzini keltiradi. Ammo bu soʻzni shoir koʻchma maʼnoda (tuzilgan vaqtdagi turmushni "qora tun"ga oʻxshatadi) ishlatadi va ekspressivlikni taʼminlaydi, haqiqiy badiiy epitet koʻchma maʼno asosida paydo boʻladi. Bunday epitetlar metaforik epitetlar deb ataladi:

Navqiron bir terakning choʻqqisida oshiyon-

Kech kuz tangotarini salom bilan olqishlar. (Gʻ.Gʻulom)

G'ururlanib poezd qichqirib, uzoqlarga tomon uchadi.

Oq bug'lari yengil suzilib, muzday havolarni quchadi. (Uyg'un, "Oq qirlar") Compound epithet: "...curly-headed good-for-nothing, and mischief-making monkey from his birth" (Byron)

Phrase epithets: "It is this do-it-yourself, go-it-alone attitude that has this far held back real development of the Middle East's river resources" [8,155]

"There is a sort of" Oh-what a wicked-world-this-is-and-how-I-wish-I-could-do-something-to-make-it-better-and-nobler" expression about Montmorency that has been known to bring the tears into the eyes of pious old ladies and gentlemen (Jerome K. Jerome, "Three men in a Boat") [8,155]

Reversed epithet of- phrase bilan yasaladi: "the shadow of a smile", "a devil of a job" [maughm], a little Flying Dutchman of a cab (Galsworthy), "a dog of a fellow" (Dickens) [8,157]

O'xshatish (simile) narsa va hodisalar o'rtasidagi o'xshashlikka asoslanib, ularning bir orqali ikkinchisining belgisini, mohiyatini to'laroq, aniqroq, bo'rtiribroq ko'rsatib berish o'xshatish deyiladi. O'xshatish to'rt asosiy qismdan tarkib topadi. 1. o'xshatilgan narsa
2. o'xshatiladigan narsa

3. o'xshatish asosi belgi 4. o'xshatish vositasi

Shoirning qo'shiqlaridan ilhomlangan o'zbek yigitlari frontga borib, sherday jang qiladilar. (H.Olimjon, "O'zbek xalqining adabiyoti"1948,III.): Nima o'xshatilyapti?- yigitlar nimaga o'xshatilyapti?- sherga o'xshatishga asos jang, o'xshatish vositasi-"Maidens like moths, are ever caught by glare" (Byron).

Ingliz tilida o'xshatishlar like, as, such as, as if, seem kabi so'zlar bilan yasaladi. o'zbek tilida o'xshatishlar-day, o'xshash, teng, kabi, singari, qadar, go'yo, go'yoki, misoli, yanglig', aynan, xuddi: Ana shu haqiqat go'yo adolatni uyqudan uyg'otgandek bo'ldi. (I.Rahim. "Chin muhabbat".)

Metafora-grekcha so'z bo'lib ko'chim degan ma'noni bildiradi. Nutqqa obrazlilik, ekspressiv bo'yoq berish niyatida narsa va hodisalar o'rtasida o'xshashlikka asoslanib, so'z yoki iboralarni ko'chma ma'noda ishlatish metaforadir.

I.V. Arnoldning aytishicha, metafora yashirincha o'xshatish, bir predmetning nomini boshqa predmetning nomi bilan atash natijasida hosil bo'ladi.[1,82-83]. V.V. Vinogradov esa metaforani individual dunyoqarashni shakllantirish harakati deydi. U kitobxon ongiga narsa va hodisalarning sub'ektiv ko'rinishi va ular o'rtasidagi bog'liqlikni singdiradi [35,89]. O'xshatishda ikki a'zo ishtirok etadi. Metaforadan esa bir a'zo ishtirok etadi. Metafora tuzilishiga ko'ra ikki xil bo'ladi: sodda va kengaygan. **Sodda metafora:** gumbaz- osmon ma'nosida. Ilon-sovuq, tili zahar odam

ma'nosida, arslon, lochin-kuchli odam ma'nosidir. **Kengaygan metafora:** po'lat qush, oq oltin, oltin kuz.

Simple metaphor: She is a snake. He is a fox.

Compound metaphor: a flight of fancy, a gleam of mirth

I.V.Arnold genuine va trite (haqiqiy va siyqasi chiqqan) metaforalar haqida gapiradi: Genuine (haqiqiy) metaforalar poeziyada, prozada, badiiy matnlarda yozuvchining shoirning individual uslubiga xos bo'lib, uni ko'proq adabiyotshunoslik o'rganadi. Agar metafora narsa yoki hodisaning nomiga aylanib ketsa, u til fakti sifatida tilshunoslikning ob'ekti hisoblanadi va bu tipdagi metaforalarni trite metaphor, ya'ni siyqasi chiqqan metafora deyish mumkin.

Misollar: "The most docile horse will kick if you are always jerking at the rem. I am a terrible bookworm. I feared that he would take from me the heart of the girl..... he looked up... vaguely wondering how many hours or weeks he had been in this grave. He climbed up the side of a huge black monster. It is simply putting one's head in to the lion's mouth out of sheer. He is an old creature"

Metonimiya-grekcha so'z b'olib, boshqacha nom berish degan ma'noni bildiradi. Bu vosita ham so'zlarning ko'chma ma'nosiga asoslanadi. Bunda tashqi yoki ichki tomondan bir-biriga aloqador narsa yoki hodisaning nomi boshqa narsa yoki hodisaga ko'chiriladi. Aloqadorlik quyidagicha ifodalanadi.

1) Narsa ichidagi narsaning ma'nosi o'sha narsaga ko'chadi: The hall applauded. The Kettle is boiling. Bir tovoq palov yedim.

2) Qism va bo'lak orasidagi bog'liqlik: She has roof over her head.

3) Harakat yoki uning natijasida shu harakatni bajarishdagi vosita, qurol bilan almashtiriladi: He supported his family by the pen. Uning perosi qasos o'ti bilan yonardi. [A.N.Tolstoy]

4) Biror narsani u yasalgan material bilan almashtirish: qo'lda po'lat shirqillar. You always think if a man comes from down south he must believe in no argument but cold steel (pichoq ma'nosida). The marble spoke.

5) Ma'lum mamlakatda yoki ma'lum o'rinda yashab turgan kishilar o'rnida shu mamlakat yoki o'rin, joy ishlatiladi: Majlisga butun qishloq keldi (A.Qahhor). "The round game table was boisterous and happy"(Dickens)

6) Muallifning nomi Rosetti asarining nomi bilan almashadi: I love Shakespeare. Have you a Rosetti? (a picture by Rosetti) Navoiyni o'qidim.

Sinekdoxa metonimiyani bir turib bo'lib unda narsalarning son yoki butun va qismlari orasidagi munosabat nazarda tutiladi: N-Nima? - dedi mo'ylov tutoqib [O. Yoqubov, "Diyonat"].

Since I left you, my eye is in my mind (W. Shakespear, Sonnet C XIII). "Then they came in. Two of them, a man with long fair moustaches and a silent dark man... Definitely, the moustache and I had nothing in common". (Doris Lessing. "Retreat to Innocence")

Antonomaziya ham bo'lib atoqli nomlarning turdosh otlarga va turdosh otlarning atoqli otlarga o'tishi hisoblanadi: I do not claim to be a caruso (I do not claim that I sing well). Yosh Oybeklar bayrog'in ko'taraylik balandga. Biz ana shu Shirin shaharchasidagi Sirdaryo GRESSini qurayotgan farhodlarning biri haqida hikoya qilamiz . He was engaged to be married to a Miss Hubbard

Mubolag'a (hyperbole). Mubolag'a ortirib, bo'rttirib, ko'rsatish ma'nosini bildiradi. Mubolag'a haqiqatga ma'lum darajada mos kelishi kerak aks holda badiiy bo'yoq yo'qoladi, o'quvchida ishonchsizlik hosil bo'ladi. Mubolag'ali tasvir haqiqatga yaqin kelganday bo'ladi, ammo amalga oshishi mumkin bo'lmaydi:

Agar muhabbat shunday kezlarda to'kiladigan ko'z yoshi bilan o'lchansa, yuzta Shirinu, yuzta Laylining muhabbati bunikiga o'rpoq ham emas. (A. Qahhor, "Xotinlar"). "and this maiden she lined with no other thought. Them to love and be loned by me"[Edgar Allan Poe]

2. Mubolag'ali tasvirni faqat tasavvur qilish mumkin, amalga oshirish mumkin emas.

Oygul turishi bilan, saroy charaqlab, ketdi, hammayoq bo'lib ravshan, uylar yaraqlab ketdi. (H. Olimjon. "Oygul bilan Baxtiyor".)

3. Mubolag'ali tasvirni amalda bajarish mumkin emas, hatto tasavvur ham qilish mumkin emas. "quyoshni olardi to'zon, hatto daryolardan chiqar edi chang [H.Olimjon, "Sharqqa ketganda"].

Ko'pchilik hollarda mubolag'a bo'rttirishga metofara asosida hosil bo'ladi.

All days are nights to see till I see thee,

And night's bright days when dreams do show thee me [W.Shakspeare. Sonnet XVIII].

Sevgilisini ko'rmagan kun tunga aylanadi., deyilgan, albatta kunning tunga aylanishi hech ham mumkin emas. Uni tasavvur ham qilib bo'lmaydi. Bunda judolik sevishganlar uchun kunning tunga aylanishga o'xshatiladi.

Kichraytirish (litotes) narsa va hodisalarni o'z holatiga nisbatan, haddan tashqari kichraytirib tasvirlash litota deyiladi. Bu hodisani I.R.Galperin quyidagicha tariflaydi "Litotes is a deliberate understatement used to produce a stylistic effect. It is not a pure negation, but a negation that includes affirmation.

It is not a bad thing It is a good thing.

He is no coward. He is a brave man.

He was not without taste.

He troubled him not a little

Bu soʻzning maʼnosi shu qadar teran,

Dengizlar bir xoʻplam uning qoshida. (Uygʻun "Tinchlik kuylari").

Kesatq (irony), grekcha soʻz boʻlib zimdan kulish, kesatish maʼnosini beradi. I.R.Galperin kesatqni yumor bilan aralastirmaslikni uqtiradi. Yumor doimo kulgini taʼminlaydi . Kesatq norozilik va salbiy maʼnolarni ifoda etadi.

It must be delightful to find oneself in a foreign country without a penny in one`s pocket"

I like a parliamentary debate,

Particularly when tis not too late.

Parlamentda muhokamalar odatda judda choʻziladi, bu hech kimga yoqmaydi. Bu gapda "Like" kesatq maʼnosida ishlatilgan.

Shunday qilib soʻz va iboralarni kesatish va masxaraomuz, kulish niyatida oʻz manolariga qarama-qarshi maʼnolarida ishlatiladi. Kesatqda soʻzlovchi jiddiy gapirganday boʻladi. Lekin uning tagida haqiqiy maʼnoda qarama-qarshi boʻlgan yashirin kulgi yotadi,

Perifraz-grekcha aylana, atrof, boshqacha gapiraman demakdir. Narsa va hodisalarning nomlarini ularning muhim belgi yoki xususiyatini tasvirlab beruvchi vositalar yordamida bayon qilish, perifraz deyiladi. Perifrazda narsa va u almashtirilgan tasviriy iroda oʻrtasida borliqlik, yaqinlik boʻlishi kerak.

I.R.Garperin bu vositani quyidagicha tasvirlaydi.

Periphrasis is the re-naming of on object by a phrase that brings out same particular feature of the object. The essence of the device is that it is decipherable only in context. If a periphrastic location is understandable outside the context, it is not a stylistic device but merely a synonymous expression.

The cap and gown ("student body"), a gentleman of the long robe (a lawyer)

Yuqoridagi misollar stilistik vosita emas, balki ular lugʻaviy perifrazlardir. I.R.Galperinning aytishicha, stilistik perifraz logik va koʻchma maʼnoda boʻladi. Mantiqiy perefrazlarda tasvirlanaytgan ob'ekt boshqacha soʻz bilan beriladi. Instruments of distruction-pistols, the most pardonable of human weaknesses (Dickens) love. Koʻchma maʼnodagi perifrazlar metafora va metonimiya asosida hosil boʻladi: in disgrace with fortune and men`s eyes (Shakespeare) misfortune to tie the knot to marry.

Metofora, metonimiya hamda perefraz oʻrtasidagi farq perifrazning strukturaviy koʻrinishida, yaʼni perifraz soʻz birikmasidan tashkil topadi.

O'zbek adabiy bayroqdori Alisher Navoiy.

Aksimoron- ikkita bir-biriga qarama-qarshi ma'noda bo'lgan so'zlarning birikishi. Odatda, sifat bilan ot yoki ravish bilan sifat turkimidagi so'zlar birikadi. Unday birikmalarda ma'noning ikkila komponenti o'zining ma'nosini saqlab qoladi: And faith unfaithful kept him falsely true [A,Tennyson].

Awfully beautiful, worst friend, best enemy, tirik murda, vijdonli o'g'ri, achchiq shodlik.

Rusiya, Rusiya, so'ngi yo'q tuproq

Ey, buyuk vayrona, ey kafangado! (H.Olimjon, "Pushkin")

Soqchilar zolim xonni

Bu ajoyib hayvonni

Og'ilda ushladilar.

O'lgiday mushtladilar. (H.Olimjon, "Oygul bilan Baxtiyor").

Antitezada, ikki qarama-qarshi qutb biri ikkinchisini inkor qiladi. Aksimoranda ikki qarama-qarshi ma'noli so'z bir-biriga birlashadi. Biri ikkichisiga nisbatan aniqlovchi sifatida ishllanadi. Aksimoran: bahaybat katta uyga baxaybat bir kulcha, peopled desert;

Antiteza antonimlarga asoslanmaydi, bunda fikr qarama-qarshiligi nazarda tutiladi : Taajjub-yangicha a'za, yangicha bazm.

Ko'zlarida yosh, lablarida kulgu

Egnilarida qora libos.

Qo'llarida qizil sharob... (I.Sulton)

(Uyg'un " A.Navoiy")

Youth is lovely age is lonely,

Youth is fiery, age is frosty (Longfellow)

Jonlantirish (personification). Jonsiz narsalarni inson kabi harakat qiladigan, fikrlaydigan so'zlaydigan qilib, tasvirlash, jonlantirish deyiladi.

Misol:

Bunda tog'ning taglarida qish,

Bahor uchun so'zlaydi olqish.

(Hamid Olimjon)

The wind stood up and gave a shout.

He whistled on his fingers and

Kicked the withered leaves about

And thumped the branches with his hand

And said he'd kill and kill and kill,

And so he will and so he will.

(James Stephens, "The Wind")

Jonlantirishning 2 xil ko'rinishi bor:

1. Tashxis- jonsiz narsalarni jonlantirish. Tabiat manzaralari, jonzotlar, hayotdagi turli buyumlar va tushunchalarning insonga xos bo'lgan fazilatlar, belgilar bilan jonlantirilib, shaxsga mansub xususiyatlar bilan to'yintirilib berilishi Tashxis san'ati deb yuritiladi. Masalan, bog', sahro, bulut, yomg'ir, hilol, yulduz, quyosh, gul, chumoli, ohu, tun, sabo, may, qadah, qalam, qog'oz va hokazolarni insonga xos bo'lgan xususiyatlar bilan jonlantirish orqali shoir, yozuvchi o'z asarida chiroyli va nafis obrazlilikka erishadi.

2. Intoq-nutqsiz narsalarni nutq egasi sifatida tasvirlash.

Misol: Shaftoli der, kulib: kuz choqlari

Sharbat bilan lim-lim to'lamun.

Yemagan armonda, yegan darmonda.

Ming dardingga shifo bo'laman.

Yaprog'iga berkinib olib,

- Suqing kirar, ko'p nazar solma!

Qizil yuzlarimdan bir o'pganning

Armoni yo'q, der yoqut olma.

(Uyg'un ``Kuz oqshomlari)

M.Yo'ldoshev jonlantirishni ot so'z turkumi doirasida belgilaydi. L.Jalolova esa ularni fe'l so'z turkumi doirasida izohlaydi. Bizningcha, jonlantirishlar ot va fe'l so'z turkumining o'zaro sintagmatik munosabatidan hosil bo'ladi. Jonlantirishlarda ma'lum ma'noda predikativlik ham mavjud.

Jonlantirishga she'riy asarlardan ertak va masallarda ko'proq murojaat qilinadi. Bunda insonga tegishli xususiyatlar va xislatlar harakat va xolatlar jonsiz predmetga mavhum xodisalarga ko'chiriladi. Bu ob'ektlar ingliz tilida he yoki she olmoshlari bilan berilishi mumkin. Bu olmoshlar nutq, fikrlash, xohish kabilarini ifodalaydigan fe'llar bilan birikadi. Ba'zan jonlantiriladigan ob'ekt bosh harf bilan boshlanadi. (Time) I.V.Arnold jonlantirish haqida fikr yuritib, Shekspirning asarlaridan misol keltiradi: Like as the waves make towards the pebbled shore,

So do our minutes hasten to their end;

Each changing place with that which goes before,

In sequent toil all forwards do contend.

Nativity, once in the main of light,
Grawls to maturity, wherewith being crown`d,
Rooked eclipses gainst his glory fight,
And time that gave doth now his gift confound.
Time doth transfix the flourish set on youth
And delves the parallels in beauty`s brow,
Feeds on the rarities of nature`s truth,
And nothing stands but for his seythe to mow:
And yet to times in hope my verse shall stand,
Praising thy worth, despite his cruel hand [W.Shakespeare, Sonnet LX]

Bu asarda kengaytirilgan jonlantirish har xil berilgan. Hasten, contend forwards fe'llari harakatlarni shoshilinch bilan amalga oshirilishini talab etadi, shuning uchun ham So do our minutes hasten to their end satrida va iolgan satrlarda daiia jonlantiriladi. Time metonimiya yordamida berilib, minutes jonlantirilgan. Chunki minutes insonga tegishli harakat va holatlarni ifodalaydigan fe'llar bilan birikkan. Nativity va Maturity kabi mavhum ob'ektlar jonlantiriladi. Keyinchalik sonataning markazida Time bosh harf bilan yozilib, keyinchalik mujskoy roddagi olmosh bilan almashtiriladi. (his gift, his scythe, his cruel hand), unga insonga tegishli a'zo, ya'ni hand biriktirilib, insonga tegishli harakat amalga oshiriladi. U berishi va olishi mumkin, shavqatsiz bo'lishi mumkin. Mazkur kontekstda insonning kurash haqidagi g'oyasi vaqt (Time) bilan bog'langan, vaqt insondan unga tegishli zaruriy narsalarni tortib oladi va vaqti bilan beradi, vaqt (Time) insonga nisbatan shavqatsizlik qiladi va vaqti kelib, inson vaqt (Time) ustidan g'alaba qozonadi.

I.V. Arnold V. Shekspirning yuqorida keltirilgan sonatasidagi jonlantirish stilistik vositasi orqali berilgan g'oyani shunday tahlil etadi. I.V. Arnold mazkur san'atda insonlantirish stilistik vositasining kengayib borishi sayin allegoriyaga o'sib o'tishini ko'rsatadi.

I.V. Arnold ollegariyaga misol qilib, Die. Benyanning "Ziyoratchining yo'li" (Put pololenika) romanini oladi. Allegoriyaga ertaklar, masalalardagi tabiat hodisalari, predmetlar va hayvonlarga nisbatan insonga xos xususiyat, xislat, harakat va holatlar ishlanib, har xil hayotiy holatlarning ramzlashishi kiradi.

Badiiy tasvir vositalari badiiy matnning ta'sirchanlik darajasini oshiruvchi muhim omil sifatida namoyon bo'ladi hamda uning obrazlilikini, emotsionalligini, ixchamligini va aniqligini ta'minlash orqali badiiy matnlarni chuqurroq anglash va baholashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка. –Ленинград, 1984.
2. Arnold Kettle. E.L.Voynich, a forgotten English novelist.
<http://planetadisser.com/see/diss173491.html>.
3. Azizov O. Tilshunoslikka kirish.-Toshkent, 1996.
4. Baskakov.N.A, Saidov A.S, Abduazizov A.A. Umumiy tilshunoslik.-Toshkent, 1979.
5. Blevins P. Ethel Voynich.E.L.Voynich revolutionary, Novelist, Translator, Composer.
http://planetadisser.com/see/dis_127921.html
6. Энциклопедия, М.,1971.
7. Galperin I.R. An essay in Stylistic analysis.-Moscow, 1968.
8. Galperin I.R. Stylistics.- Moscow,1977.
9. Nazarova, N. (2024). ЛЕКСИКОГРАФИЧЕСКОЕ ПУТЕШЕСТВИЕ ПО «КРЕСТНОМУ ОТЦУ» . Центр Научных Публикаций (buxdu.Uz), 58(58). извлечено от https://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/13981
10. Nazarova, N. (2024). ANTHROPONYMS AS REFLECTIONS OF CULTURE AND IDENTITY. Центр Научных Публикаций (buxdu.Uz), 59(59). извлечено от https://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/14009
11. Nazarova, N. (2024). Analyses of Anthroponyms in the Novel "Shaytanat". BEST JOURNAL OF INNOVATION IN SCIENCE, RESEARCH AND DEVELOPMENT, 3(4), 453-457.
12. Sulaymonbekovna, Q. N. (2021). COGNITIVE DISSONANCE AND PRAGMATIC INFLUENCE, ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 902-908.
13. Kobilova, N. S. (2016). LITERARY INTERPRETATION OF SOCIAL PSYCHOLOGY IN THE NOVEL " MARTIN EDEN". Worldscience, 4 (3 (7)), 52-53.